

Badische Landesbibliothek Karlsruhe

Digitale Sammlung der Badischen Landesbibliothek Karlsruhe

**Dissertatio Inavgvralis Medico-Chirvrgica De Spina
Ventosa**

**Hamberger, Georg Erhard
Maler, Philipp Ernst**

Ienae, 1746

Dissertatio Inavgvrrar[!]is Medico-Chirvrgica de Spina Ventosa

[urn:nbn:de:bsz:31-41390](https://nbn-resolving.org/urn:nbn:de:bsz:31-41390)

Q. D. B. V.

DISSERTATIO INAUGVRARIS
MEDICO - CHIRVRGICA
DE
SPINA VENTOSA.

§. I.

Omnis res praeternaturalis siue affectus praeternaturalis, vel est morbus, vel causa morbi, vel symptoma. Nostra vero spina ventosa ad morbum refertur, adest enim constitutio p. n. partium nostri corporis, vti ex sequentibus patebit, i. e. causa morbi proxima; ergo et morbus. Hic vero generatim iterum triplex est. Vel enim morbus consistit in intemperie, vel in mala conformatione in genere sic dicta, vel in soluta vnitae. Noster, quo de agimus, adfectus, non solum est morbus intemperiei, non solum morbus malae conformationis, nec solum morbus solutae vnitatis, seorsim sumtus, sed est morbus ex triplici

A hoc

hoc morborum genere compositus, nimirum ex intemperiei, malae conformationis, et vnitatis solutae morbis, in vna eademque parte, quam affectus noster premit, simul reperiundis, id quod nunc sub trutinam vocabimus, et primo non immerito ad nominis contemplationem nos adcingemus, quod, vt in nostra dissertatione fiat, aequum est. Affectus ergo, quem exposaturi sumus, ab Autoribus communiter SPINA VENTOSA vocatur, (quamquam pauci chirurgorum eius faciant mentionem, neque enim in CELSO, GALENO, FABRICIO, DIONIS, LAMZWERDE, WVRZIO, PVRMANNO, nec in GARANGOTO, huius morbi descriptio reperitur,) ex qua denominatione non tam facile perspectu est, quemnam morbum indicet spina ventosa. Officii ergo mei est, causam et rationem euoluere, quare probabiliter chirurgis sit ita dicta. Denominatio morbi nostri est duplex, adeoque duplex ratio datur, aliud enim significat spina, et aliud ventosum. Spina morbus noster dicitur hac ex ratione, quia dolor percipitur, pungitius, acutus atque terebrans, quasi a spina ortus. Ventosum deriuatur a vento, et denotat tumorem distendentem partes affectas, vt flatus vel ventus inclusus in corporibus mollioribus facere solet. Interpretes quoque, iuxta similem vocabulorum compositionem, vernacula lingua, den Winddorn vocarunt.

§. 2.

Nomen hoc primitus ab Arabibus prognatum, et ad nos, versione facta, delatum esse, fere omnes, qui de hoc agunt, testantur. Ab autoribus variis quoque nominibus insigniri solet morbus noster, quae vero ad rei cognitionem parum conferunt; qui vero ista appetit

tit, MERCLINVM in not. ad PANDOLPHINVM legere potest. Generatim ad cariem noster pertinet affectus, cuius duae sunt species, altera enim species in interiori ossis substantia oritur; altera vero extrinsecus, in superficie ossis externa, nascitur: Haec species a plerisque recentioribus medicis caries, ista autem spina ventosa, siue ventositas spinae vocatur. Simile malum in epiphysibus ossium puerorum interdum obseruatur, intumescunt enim p. n. dictae epiphyses, nec nego aliqualem saltim erosionem intus latitare. Quia vero ordinarie nullus dolor iunctus est, ad spinam ventosam vero acutus dolor necessario requiritur. SEVERINVS hunc effectum primus παιδαρθροάνην appellauit, vocabulo graeco, ex παῖς puer, ἄρθρον articulus, et κακὴ malum composito, quasi quis hoc ipso malum siue morbum, circa articulos puerorum frequens, indicare vellet: quo nomine postmodum alii veram spinam ventosam indicarunt, minus autem recte, quia nec de adultioribus, in eundem morbum incidentibus, vsurpari potest, nec dolorem habet coniunctum, qui tamen, nisi prius moriantur pueri, aut morbus curetur, accedere, et sic paedarthrocace in veram spinam ventosam transire potest. Vnde patet paedarthrocacem esse quasi initium spinae ventosae.

§. 3.

Spina ventosa est corrosio ossium, ab interna substantia initium capiens: postea partes supraiacentes affligens, cum dolore et tumore partis. Quemadmodum enim Teredo siue vermis, (sic quoque morbus noster dicitur) lignum exedit, arrodit, perforat; ita etiam purulenti et acres ichores, in ossium poris coaceruati, sua acredine ossa corrodunt. Spina ventosa in interiori os-

A 3

sium

fium compage sedem habet, ab acido acri rosuo humore ibidem congesto, qui pedetentim versus exteriora tendit, et, vel totum os, vel saltem eius partem, modo maiorem modo minorem, in crassitiem expandit, hinc in tumorem eleuat, qui ad tactum durus est, nec dolet: Quodsi vero externae membranaceae aliaeque partes simul afficiantur, mollis, immo subinde aëre quasi inflatus videtur, et dolor tactu crescit.

§. 4.

Affectus noster in interioribus partibus ossium fundatur, (§. 3.) praesertim in iis, quae mollioris ac spongiosioris sunt substantiae; ut ossa cranii, pectoris, apophysium, carpi et metacarpi, tarsi et metatarsi, aliorumque ossium partibus spongiosis, circa articulos nempe, ubi talis acris materia facilius in cellulis ossis haerere, accumulari, tenerioremque ossium substantiam leuiori negotio emollire, sicque expandere potest. Haec quoque corruptio quandoque fieri solet in partibus ossium densioribus, uti est os humeri, femoris, cubitus, radius tibia, fibula. Verum enim vero hic morbus in istis non adeo est frequens, quam in mollioribus, et quando fit, ista plerumque tantum afficiuntur subiecta, quae tam densa ac dura ossa non possident, verbi gratia infantes ac mulieres, et qui viuunt laute quiete et molliter: Horum enim fibrillae osseae non ita sunt compactae, quam eorum, qui laboribus grauioribus sunt adstricti.

§. 5.

In Osteologia et Anatomia demonstrantur atque conspiciuntur in ossibus foraminula, praesertim circa eorum capita, transmissioni vasorum, arteriarum nempe venarum et neruorum, inferuientia, periostio cincta, a
qui-

quibus ossa nutrimentum accipiunt, aequae ac omnes totius corporis partes. Sed ista vasa, in substantia ossis, adeo in minutissima distribuuntur, ut visum omnem fugiant. Ex hisce colligendum est, quod non solum motus progressivus fiat tardior, propter angustiam vasorum, sed et fluidum istud facilius stagnare atque ex hisce corruptionem concipere possit. Obstruuntur vero ista vasa, quando particulae grossiores in illa detruduntur, a vi cordis atque arteriarum, quam per ea transire possunt. Quodsi ergo hoc fit, adest affluxus, refluxus vero est impeditus; sequitur itaque, ut vicina vasa quoque comprimantur ac distendantur, adeoque fluida in pluribus locis stagnet, unde istud fit quod in mollioribus partibus dicitur inflammatio, i. e. resoluuntur partes stagnantes praeternaturaliter, ut tandem corruptio sequi debeat: Nam fluida vitium capiunt, ni moveantur. Ex his patet, adesse in spina ventosa primitus morbum conformationis, qui dicitur obstructio, et hunc sequi intemperiem particularem. (§. 1.)

§. 6.

Cum vasa ossium minima aëris aliisque iniuriis non ita sint exposita, ut molliorum et externarum partium vasa minora, ista tamen sint nostri morbi subiectum principale, raro quoque fieri potest, ut a sola causa externa noster fiat morbus, sed fere semper supponit sanguinem crudum ac viscidum acrem, qui vel primam constituit obstructionis, in tubulis et cellulis ossium, causam, vel saltem, pro incremento mali, novam semper sulphureo-salinam acrem materiam porrigit, vel utrumque simul praestat, donec tubuli ac fibrae osseae corroduntur, et sic omnium, istius loci, partium ossearum cohae-
sio

sio redditur minor. Quatenus os eroditur adest tertium morborum, solutae nempe vnitatis, genus, speciatim caries, vnde dictorum (§. 1.) patet veritas.

§. 7.

Ex eadem cohaesione imminuta tam adhuc alius morbus conformationis, qui tumor dicitur, quam solutae vnitatis morbi symptoma, dolor nempe oritur. Multarum enim ossium partium cohaesione sublata, ab abfluente constanter nouo succo os facile extenditur, praecipue si sit spongiosum. Immo nouae nutriendae partes adponuntur, et ex his quoque os incrementum sumit. Non enim vno impetu os corrumpitur, quia adhuc particulae balsamicae nutriendae cum sanguine, quamquam vitiose constituto, accedunt, quae os in longum tempus conseruare, atque ossi incrementum successiuum dare, possunt: Non enim acrimonia, tanquam rosua, ad os accedit, sed vt sanguis vel serum, adparenter blandum, statim in osse incipit. Postea vero haec materia per statim augetur et rosua euadit; lente tamen, quia parua sanguinis quantitas ad ossa accedit, et lente in iisdem agitur, hinc sponte quasi tantum, absque vi externa accedente, corrumpitur.

§. 8.

Ipsae quidem osseae partes, quocumque erodantur gradu, non dolent, quia vero etiam in interioribus ossium dantur membranae flexiles, neruis praeditae, harum erosae fibrae sese contrahunt, et connexas nerueas tendunt, vnde dolor; qui vero insigniter crescit, quando erosio ad periostium vsque sese extendit, ibi enim non solum copia neruorum maior est, sed et membranae, a cohaerentibus musculorum tendinibus, maiori tenduntur gradu.

§. 9.

§. 9.

Acrimoniam in nostro morbo a salibus proficisci, et quidem ex acidorum classe hoc sal acre desumendum esse, nemo facile in dubium vocabit. Acidum enim sal, in massa sanguinea haerere, etiam sanissima, paucum tamen atque blandum, analysis chymica probat, quam celeberrimus HOMBURGIVS instituit Parisiis, vid. memoir. de l' acad. Royal des Sciences anno 1712. pag. 10. Quodsi igitur partes hae acidae in sanguine, vel potissimum in sero eiusdem, augeantur; acriores et concentratae redduntur, adeoque non amplius blandae subiugatae et proportionatae manent. Acida vero sanguinem viscidiorum reddere res quoque est experientiae, unde sanguinem ad obstructions disponunt. Congestum igitur hoc acidum rosium in interiori ossis substantia, ossa destruit atque corrodit: rosium autem sal vim quis denegabit, cum satis pateat, omne sal simplex, ad actiuitatis gradum perductum, rodere contigua sibi corpora sale specificè grauiora. Speciatim vero acida vim habent in partes terreas et alcalicas volatiles, et has partes ossa maiori quantitate continent, adeoque fit ossium destructio, quae nihil aliud est quam resolutio partium constituentium. Ergo haec vitiosa massa sanguinea, qualitate peccans, causa mediata proximior spinæ ventosæ existit.

§. 10.

Ipse sanguis qualitatem suam vitiosam acquirit originetenus quidem a vitiiis dietæ, de quibus dein dicemus; quousque tamen secretiones et excretiones, quibus balsamici humores præparantur, et massa sanguinea depuratur, per dietæ vitia non laeduntur, eousque

B

par-

partes vitiosae non eo gradu accumulatur, vt sponte ventosa spina inde oriri queat. Semper igitur tunc obstructio viscerum praeparantium vel depurantium praecedere vel coniuncta esse debet. Ista quae obstruuntur viscera sunt viscera infimi ventris, praecipue tamen, pro nostro morbo et in infantibus, viae lacteae et glandulae mesenterii, in his enim chylus dilui temperari et spirituosus seu vitalis euadere debet. His vero obstructis chylus ex stasi, vti omne lac in loco calido acefcit, caseosus et viscidus euadit, tumor glandularum oritur, nerui earundem comprimuntur, spirituum ergo quoque miscela impeditur, ergo chylus adhuc crudus et nondum satis coctus, acidus et viscidus, in massam sanguineam defertur, vnde successiue massa quoque sanguinea, deterriorem acrem ac viscidam acquirit qualitatem; alia igitur quoque viscera obstruuntur, et omnia secreta ex sanguine fiunt deprauata, quia illa immediate ex sanguine fecernuntur.

§. II.

Non tamen tanta massae sanguineae supponitur acrimonia, vt ipsa per se ossa erodere possit, sub tali enim vitam persistere posse cogitari nequit, sed semper stasis accedere debet, vti iam dictum est. Quando enim aliquo loco stagnant et immobilia manent fluida nostra, praesertim iam acria facta, non cessat ideo motus eorundem intestinus; ergo etiam stagnantes partes resoluuntur, salia contenta liberantur, sed ex hoc loco secedere nequeunt. Particularum aquearum et diluentium accessus quoque non datur liberior, ergo in non tam copioso fluido haerent, sed saturatum fit fluidum stagnans et salia concentrantur, ergo actio etiam eorundem est maior. Quando haec obstructio est in ossibus nostra spina ventosa

tosa initium capit : Haec salia in ossè libera etiam nutrimentum eiusdem, quod est fluidum gelatinosum, resolunt, vt etiam hoc fiat acre. Tale igitur si in interstitia fibrillarum ossis penetrat, nouam infert stasim et corruptionem, atque cohaesionem eiusdem vterius imminuit, vt tunc facile frangi possit. Id ii restantur, qui lue venerea scorbuto etc. laborarunt, horum enim ossa facile franguntur sine magna violentia externa; id quod etiam passim annotarunt autores.

§. 12.

Tumor in ossè per longum temporis spatium interdum manet, absque dolore manifesto, qui casus, vt supra monui, paedarthrocace adpellatur. Sed vix capere possum, quomodo ille corruptus humor aliquandiu in ossè subsistere possit, quin dolorem excitet, nisi quod semper particulae aquae non salinae affluere debeant, ad contactum salium corrodentium immediatum cum fibris imminuendum, et ipsam salium concentrationem minuendam. Obstructio ergo non debet esse plenaria, sed circulus adhuc quidam vt per ipsum locum obstructum fiat necesse est, sic enim actio et accumulatio salium fiet admodum lenta, praecipue si massa sanguinea sit valde serosa, vt in infantibus, nec magno adhuc gradu corrupta. Cum igitur omnes mutationes lentae in nostro corpore sint insensibiles, etiam ex hac erosione vel nullus, vel non adeo grauis, orietur dolor. Verum enim vero eo maiori copia in parte corruptus humor coaceruatur, eoque magis dolor cum intumescencia ingrauescit, quo grauior est obstructio, adeoque quo difficilior magisque impeditus est sanguinis per venas recursus. Deinde etiam, quia omnis pars, quam ex solutione con-

tinui ortus dolor exercet, debilitatem concipit, hincque humores affluentes promptius fuscipit, et segnius a se amouet, mirum non est, humores illos copiosius in ea accumulari, hincque dolorem augeri.

§. 13.

Tandem vt et remotas inquiramus in causas, eademque distinguamus, secundum naturales, non naturales, et praeternaturales res vulgo receptas, necesse est. Ex naturalibus se sistit, aetas infantilis, et constitutio tenera. Infantum enim non glandulae solum meseraicae facile obstruuntur, sed et eorum ossa, ob mollitiem, adhuc dilatari queunt. In senibus contra minus frequenter hocce obseruatur malum, quamquam non sint excepti; Possunt enim ossa exesa ex succo malo vitiose crescere, (§. 7.) absque eo vt ossa distendantur; et acrimonia acida atque viscido, etiam absque glandularum mesenterii obstructione, oriri potest. Sexus vterque hoc morbo tentatur, foeminae tamen, ob humidum abundans, et teneriorem fibrillarum texturam, magis adhuc sunt dispositae. Dispositio dein haereditaria, si infantes in vtero succo nutritio vitiato, acri, viscido, scorbutico, ex lue venerea vel simili morbo contaminato, nutriuntur, ex quo tunc sanguinem eiusmodi humoribus prauis coinquinatum seruant, huc pertinet. Temperamenta quoque, melancholicum et phlegmaticum, huic morbo potissimum sunt obnoxia, cum illud salibus acidis non careat, hoc autem, propter suam visciditatem et humorum impuritatem, facillime cacochymiam acquirere valeat.

§. 14.

Res non naturales ad procreandum morbum nostrum multum concurrere possunt, et quidem aër frigidus

dus humidus, poros stringendo, itemque effluuiis acio-
 ribus salinis acidis refertus, vnde malum circa maritima
 loca maxime est familiare. Hic corpora teneriora faci-
 le alterat, et sanguinem, dum inspiratur, ad coagulatio-
 nem, acrimoniam et stagnationem suscipiendam red-
 dit pronum. Cibi et alimenta sale acri et nimia acidi-
 tate ac viscositate pollentia, omniaque fumo indurata,
 cum primis nimia copia assumta, viscidum crassumque
 falsum acremque efficiunt chylum. Item omnes fru-
 ctus horaei, praecipue immaturi, et omnia illa fercula
 quae facile acescunt, massae sanguineae acrimoni-
 am acidam inducere valent. Potus intemperatus, aci-
 dus, nimis frigidus, feculentus, massam sanguineam pro-
 cliuem reddit ad omnia obstructionum genera. Motus
 corporis nimius statim post prandium, crudas partes in
 sanguinem defert, quae postea obstructiones producere
 possunt, et facili negotio acrimoniam concipiunt.

§. 15.

Somnus et quies in excessu nocent, nam sanguis
 non debito modo conteritur et conquassatur, vt a fordi-
 bus per transpirationem possit expurgari: sed particulae
 peregrinae inconuenientes retinentur, quae postea vari-
 as obstructiones causare possunt. Qui vero nimis vi-
 giliis vltra modum indulgent, ii, dissipato et euaporato
 quasi nimium humido, salia concentrant, eaque acria si-
 bi reddunt. Excernenda naturaliter e corpore si reti-
 neantur, corpus repletur vitiosis succis, qui, si acres et
 viscidi sint, facile in ossibus stagnare et nostrum mor-
 bum producere valent. Demum omnes affectus qui
 spiritus deprimunt, vt moeror timor tristitia, continua-
 ti, lympham incrassant, et ad obstructiones disponunt,
 vnde apti sunt ad Spinam Ventosam procreandam.

§. 16.

Ex rebus praeternaturalibus ii potissimum morbi occasionem praebent, qui salium productionem aut materiae visciditatem obstruentem gignunt, vt sunt arthritidis podagra, scorbutus, lues venerea, vlcera maligna ichorem fundentia similesque; quae morborum genera non solum viscido ac acido nituntur fundamento, sed et ex locis affectis stagnans et corrupta materia saepe in massam sanguineam redit, et hanc magis reddit vitiosam. Cum igitur acida salia ossibus, tanquam grauissimis nostri corporis partibus, lubenter adhaereant in iisque subsistant, (ex qua ratione ossibus dicuntur inimica,) quod quotidiana docet experientia, mirum non est, hos morbos, scorbutum ac luem veneream puta, plerumque cum carie ac Spina Ventosa coniunctos esse. Sic quoque, si infantes lacte nutriuntur nutriceis lue venerea adfectae, facile morbus propagatur, et infans ad rhachitidem et paedarthrocacem disponitur. Fissurae, fracturae, contusiones, et comminutiones ossium nostro adfectui fundamentum satis firmum ponere possunt; si nimirum tubuli ac cellulae ossei interni, vt et ipsa medulla conquassentur, sanguis enim et lympa, in loco conquassato extrahantur, vnde corruptionem, omniaque mala quae illam sequuntur, producant.

§. 17.

Ex dictis patet diuersas morbi nostri constituendas esse species; aut enim adest tantum initium huius morbi, i. e. paedarthrocace, aut vera adest spina ventosa. Vera spina ventosa aut simplex tantum est, i. e. in solis subsistit ossibus, aut exulceratio etiam in partibus externis, ossa cingentibus, haeret: et hoc rursus duplici modo fieri

feri potest, aut enim erosio partium mollium externarum et ossearum simul incipit, aut molles partes tunc demum eroduntur, quando spina ventosa ad superficiem ossis vsque penetrauit. Tandem si mollium partium erosio iuncta sit, vlcus istud erit vel tectum vel apertum.

§. 18.

Cognoscitur ergo paedarthrocace ex tumore capitum eorum ossium, quae ad articulos pertinent, vel tumore aliorum ossium, in ea parte cuius substantia est spongiosa, in aetate infantili vel ad summum puerili. Vera et simplex spina ventosa ex dolore primitus ostocopo, dein pungente, in interioribus ossis percepto, qui ad pressionem externam, per digitos factam, non augetur, cognoscitur. Maiorem eius gradum notat, si iisdem symptomatibus praecedentibus et adhuc praesentibus, tumor partis iungatur durus, talis tamen qui figuram ossis, quamuis auctam, adhuc exhibet. Erosio partium mollium si vna cum spina ventosa incipiat, praeter dolorem, in interioribus ossis percipiendum, tumorem in initio mollem tantum, et dolorem ad tactum digitorum incrementem, exhibet, ossa enim in initio mali tumere nequeunt, molles vero erosae partes alium, quam ad summum subdura, tumorem dare nequeunt, quia ipsae fibrae sunt flexiles, et materia distendens est fluidum corpus, quod cedere potest: Incremente vero malo, osse nempe etiam tumente, partibus vero mollibus iam destructis et ex parte consumptis, durus fit tumor. Sin ex spina ventosa praecedente partium mollium oriatur erosio, signa quoque simplicis spinae ventosae sequitur tumor mollis inflatus et dolens, quae signa valent, quousque vlcus ab integra cute tectum est: Quod si vero etiam

etiam haec erodatur et vlcus fiat apertum, materia, ex vlcere prodiens, foetida oleosa seu pinguis esse solet, os vero ipsum asperum et inaequale, specilli ope, reperitur. In summo mali gradu etiam sudorem aegroti coeruleum fieri quidam volunt, ita quidem vt indusia quoque hoc tingat colore: Hoc symptoma tamen speciale quoddam, huic vel isti subiecto proprium, esse videtur.

§. 19.

His omnibus iustratis, quid sperandum sit de salute aegroti nunc indicandum est. Morbum igitur non statim mortem inferre putandum est. Quamquam enim cacochymia quaedam semper iuncta sit, nisi haec in vniuersalem abeat intemperiem, vel alium producat morbum, ipsa spina ventosa in se considerata, cum occupet partem ad vitam non necessariam, nunquam lethalis esse potest, quamuis intemperiem vniuersalem, vel alium etiam particularem morbum lethalem, vt viscerum nobiliorum inflammationem, inferre valet. Ratione curationis ita statuendum est, quod ea erosio, quae recens est, et vix initium cepit, multo facilius curari possit, quam illa, quae ab aliquot iam temporibus durauerit: massa enim sanguinea tanto gradu in initio morbi non est corrupta, quanto postea ex materia, ex loco affecto redeunte, corrumpi solet. Si corruptio circa partes tendinosas atque nerueas haereat, illae ab acri ichore semper corroduntur atque afficiuntur, vnde inflammatio, febris acuta, a diris illis symptomatibus, et tandem non raro mors sequitur. Caeteris paribus tamen recens adhuc adfectus, et eo in loco haerens, vbi nerui et tendines accessum tutum ad eos corruptum non impediunt, minore item tantum ossis parte erosa, et, si vlcus iunctum sit,

fit, modo hoc faniem nec nimis copiosam nec nimis foetidam ploret, nec a causa grauiore, lue venerea, scorbutoue malum ortum habeat, faciliorem paulo et tutiorem curam admittit. Contrario autem modo se habens incurabile fere est.

§. 20.

In curatione autem interna quo felicius procedamus, opus est, vt prius ex methodo medendi indicationes debitas formemus, antequam ad operationes chirurgicas progrediamur. Quare, vt indicantia prius praemittamus, sistunt illa nobis os ipsum erosum corruptum, humorem acrem rosium acidum in parte affecta, cacochymiam quandam in toto, et symptomata varia, praecipue dolorem insignem. Vltior ergo 1) erosio in parte affecta est praecauenda 2) cacochymia acido viscida est corrigenda 3) viscera obstructa sunt referenda et 4) symptomata mitiganda. Acidum acre rosium in parte affecta non aperta corrigunt ea, quae massam sanguineam a salibus abundantibus liberant, et illud in parte adfecta congestum inuertunt et abigunt. Massam sanguineam a salibus abundantibus liberant vel euacuantia, vel acidum inuertentia et corrigentia, et viscidum resoluentia, quibus etiam tertiae simul indicationi satisfiit. Euacuando id praestant, quae, vel vna cum sanguine, vel cum sero solo partes illas educunt. Vna cum sanguine eas eliminant venae sectio, cuius, si simul abundet sanguis, vires ac aetas consentiant, et coindicantia alia adsint, vt sanguinis ordinaria suppressa euacuatio, insignis est vsus, quae et reuellendi scopo inseruit, et sic quoque ad partem liberandam facit. In iis,

C

rifi-

rificatione adhiberi possunt; minorem tamen quam venae sectio dant effectum.

§. 21.

Omnia purgantia cum sero euacuant partes has salinas acres. Emetica primo euacuant cruditates ex primis viis, adeoque praestant, ne partes crudiores in massam sanguineam deferantur, et hinc nostro malo amplius ansam non praebeant. Viscera quoque premendo, et sanguinem maiori impetu in ista trudendo, ad horum apertionem, nisi inueterata sit obstructio, aliquid conferunt. Institui vero potest vomitus vel tartaro emetico, ad grana duo vel tria propinato, vel etiam Ipecacoannae radice, praecipue in infantibus, in adultis quidem ad scrupulum vnum, in infantibus ad grana quatuor quinque vel sex; quae simul lenissime aluum ducit. Secundo purgantia et laxantia leniora et balsamica virtute instructa multum faciunt ad corrigendam et emendandam massam sanguineam et chylificationem. Optime exhibentur in forma pillularum, ex extractis amaris et antiscorbuticis praeparatarum, v. g. ex extracto centaur. minor. fumariae, scordii, veronicae etc. addantur aliquot grana resinae Jalappae vel Scammonii et ℥ii dulc. utpote qui egregie viscidum resoluit, et sic hanc acrimoniam viscido immerfam educit. Quando vero aeger pillulas auersetur, exhiberi possunt Species Gialapp. cum aliquot granis ℥ii dulc. Digestiua his praemittantur, ut purgantium operatio feliciter succedat, ex mediis salinis, crem. et Crystall. Fri, arcan. Fri, arcan. Dupl. ⊖ Absynth. Cent. minor etc.

§. 22.

§. 22.

Purum sanguinem efficiunt, et visciditatem resoluunt, acrimoniam temperant ac corrigunt, Resoluentia, Diaphoretica, Diuretica atque Absorbentia, vt: Decocta lignorum ex lignis et radicibus, herbis floribus etc. quae cum regimine sudorifero exhiberi possunt: eiusmodi decocta et infusa sunt Theè, Coffeè, veronicae, rad. glycyrrh. chinae, Sarsaparill. bardanae, Caryophyll. Scorzon. lign. quaiac. sassaf. iuniperi, santal. rubr. et similibus, atque ex his parata medicamenta, Essent. lignor. lign. sassaf. R̄a ḡii. Porro egregie particulas acres ex massa sanguinea eliminant ~ et ⊖ volatile C. C. Eboris, succini, viperarum, liquor C. C. succinatus, sed tantum in parua dosi, et aliis antiscorbuticis mixturis remixta, nimirum cum Essentia Pimpinell. succini, fumariae, Trifol. fibrin. lignor. R̄a ḡii etc. Eundem effectum praestant pulueres absorbentes, lap. ♂. succin. ppt. Conch. ppt. ♂. nat. et fact. ♂. diaphoreticum, martiale cachect. bezoard. Iouial. Neceffe autem est, vt per aliquot hebdomadas ita continuemus, et interdum dosibus huiusmodi puluerum aliquot grana ḡii dulcis addamus. Quodsi his medicamentis non cederet et vehementius sit malum, ipsa saluatio ḡalis institui potest; nam hae crassae viscidaeque particulae inciduntur, atque acrimonia viscido immersa egregie compescitur, ac per ductus saluales educitur.

§. 23.

Massa sanguinea quoque purgatur a salibus hisce rosiuis acribus, quando nullae amplius in illam deueniunt, hoc fit per chylificationis deprauatae emendationem, atque primarum viarum depurationem. Aut

C 2

enim

enim sanguis vitiosam qualitatem accepit a multis salibus acribus, vna cum cibis, praecipue viscidis, in corpus ingurgitatis et massae sanguineae per chylum commixtis, aut saltem per laesam concoctionem in sua qualitate vitiosa conseruatur. Depurantur vero viscera et chylicatio emendatur, per aperientia, resoluentia, incidentia et roborantia. Ex hisce hic profunt martialia, limatura martis, crocus Martis aperitiuus, tinctura Martis cydoniata, helleborata, et pomata, Misfata, Sium Sale cachecticum; itemque resoluentia, incidentia et roborantia v. g. rad. Zedoar. Galangae, calam. aromat. pimpinell. Helenii, Ari, cort. citri, aurant. cinanom. etc. et ex his compositi pulueres atque cum sale Absynth. siue Centaur. minor. remixti, vt et eorum essentiae multum hic valent. Absorbentia vera, vt Lap. ∞ . conch. ppt. corall. rubr. et alb. mater perlar. gemm. atque S etc. exhiberi quoque possunt, quae particulis terreis Aëis fixioribus constant, spiculis salinis cohaerent, et sic vim salium obrundunt. Omnibus his refracta dosi anodyna possunt misceri, tam quia etiam salium vim infringunt, quam quia dolores mitigant.

§. 24.

In curatione externa spinam ventosam commode in tres gradus cum celeberrimo HEISTERO distinguemus. Prlmus gradus est, quando aeger dolorem continuum et quasi spinosum in osse sentit, qui dolor tunc ostocopus audit, et adeo dolorosus est, vt aegri prae illo dormire nequeant, absque tamen subinde tumore, rubore, atque dolore externo: atque ita morbus tantum intus adhuc in osse latitat, et est in incremento. Secundus gradus cognoscitur, quando, praegressis modo nomina-

minatis doloribus, iisdemque adhuc continuantibus, aliqualis tumor in osse sese sensim manifestat, siue ille sit durior siue paulo mollior, et quasi ventosus, cum dolore etiam externo, modo leuiori modo grauiori. Tertius vero gradus sese manifestat, quando praegressis duobus istiusmodi malis, abscessus tandem apparet, ex quo, vel sponte rupto vel aperto, ichor foetidus, siue materia purulenta, butyri vel lardi rancidi odore exit, et continuo ex hoc vlcere sanies foetida plus minusue effluit, et sic haec acris materia, nisi cito succurratur, totum os corrodit, ita vt nullam tunc medellam amplius admittat, sed tota pars affecta resecanda sit.

§. 25.

In primo ergo et secundo gradu, vbi vlcus nondum adest, sed tantum intolerabilis dolor ostocopus et aliqualis tumor apparet; optime conducunt decocta lignorum, vt et essentiae eorundem vel pimpinell. albae supra iam recensita, interpositis potissimum subinde medicamentis aluum ducentibus, ex mercurio dulci paratis, et aeger seruet regimen blande sudoriferum. Externe pars adfecta vnguento mercuriali calide probe fricetur, et deinde emplastrum mercuriale superimponatur. Balneum quoque in vsum potest vocari ex herbis resoluentibus praeparatum: Naturaliter calida hic etiam profunt, vt Bada-Badenfe, Wildbadense, Wisbadense et post balneum membrum rursus calide fricetur vnguento §iali, et dein pars adfecta empl. §ali tegatur.

§. 26.

His vero omnibus irritis, quando nimirum dolores ac tumores auferentur, et abscessus accederet, ad ope-

C 3

ratio-

rationem fortiorem confugiendum est, secundum HIPPOCRATIS monitum: Quos medicina non sanat, ferrum sanat, quos ferrum non sanat, ignis sanat, quod nec haec duo sanant, ea insanabilia habenda sunt. Primo mature, si abscessus iam adest apertus, dilatetur, si non sit apertus aperiatur, ita ut partes super impositae secentur secundum directionem fibrarum, nisi nerui tendines aut vasa maiora id prohibeant, et scalprum, vel, quod melius, terebra in usum vocetur, terebrando usque dum segmenta ossium natiui coloris appareant; vel, secundum PETITVM, utimur specio acuto et malleo plumbeo, quibus particulae ossis corruptae vi separantur, vel tandem volsella aut forcipe minori, pro loci aptitudine. Igne quoque medemur cariei profundiori, vel spinae ventosae per cauteria actualia ferrea, igne probe candelata, et ossi adfecto aliquoties applicata: dum vero hoc fit, vicinae partes defendendae sunt, quod mediantibus cannulis ferreis efficitur, subinde mutandis, vel aqua refrigerandis et temperandis. Postquam haec facta sunt, externe mundantibus atque balsamicis medicamentis, qualia sunt decoctum agrimoniae, hyperici, aristolochiae, cum melle rosarum et Ess. myrrhae, succini, aloes, mastichis, opobalsami, etc. siphone bis de die iniectis, vlcus purgandum est: vel quod melius vlcus dulcis in aqua plantaginis vel aqua calcis viuae solutus, postea balsamus peruuianus, de mecha, de capaiua, vel Ess. opobalsami, succin. myrrhae, cum linamentis carptis, est imponendus, atque super iniecto emplastro vli, aliove conueniente deligandum est vlcus, donec glutinetur.

§. 27.

Quodsi profundius haereat malum et tertius gradus malignus adfit, tumor osseus corruptus sectione cruci-

cruciformi, si fieri potest, detegatur, et pars extrema quatuor angulorum cutis refecetur, suadente PETITO. Hoc facto terebra exfoliatoria applicari potest, in qua operatione tamdiu est continuandum, vsque dum omne, quod vitiatum est, fuerit separatum, color albus ossis appareat, vel humor cruentus exsudet. Quando vero aliquid cariosum et erosum relictum esset, isti applicetur oleum cinamomi, caryophyll. aut oleum ligni quaiaci, ope penicilli; puluis quoque Euphorbii ve essentia eiusdem, cum spiritu vini optimo parata, cariem vehementer exedit. Dein balsamus Peruuianus vel de Copaitua, et linamenta carpta, Essentia quadam balsamica, vel solo spiritu vini rectificatissimo impraegnata, superimponantur, et emplastro quodam conueniente obtegantur. Atque sic continuetur vna cum internis supra laudatis, donec omne, quod vitiatum est, fuerit separatum et exfoliatum, et demum consolidetur. Summe est cauendum ne ossibus acida corrosiua applicentur: cum acidum corrosiuum iam dum adsit, et ex talibus applicatis non solum cariosis, sed et sanis adhuc fibrillis, facile acidae rosuae partes insinuentur. Ossibus vero inimica esse acida nemo inficias ire poterit, quod et tristia testantur exempla.

§. 28.

Si autem corruptio ossis maior adsit, quam vt dicto modo corrigi queat, et vltius incrementum capiat, vitaeque periculum minuetur, membri amputatio est necessaria, vt reliquae partes et vita seruentur. Ipsa amputatio in parte instituatursana, ne malum remaneat, aut recurrat. Prius tamen quam haec suscipitur, probe et sollicitè inquirere debet medicus, an aegroti vires, ad haeroicam hance operationem ferendam, sufficiant et spes

spes fit, vt, parte hac detruncata, aeger euadat. In maioribus membris amputatio modo consueto instituitur, et omne quod corruptum separatur, et ferra acutiori os praescindatur, haemorrhagia puluere stiptico cum spiritu vini impraegnato, vel aliis liquoribus stypticis, atque ligaturis conuenientibus, sistatur, debiteque deligetur. Calli et cicatricis generatio quantum fieri potest promoveatur.

§. 29.

Quando vero morbus in paruis tantum ossibus, vt in carpo, tarso, metacarpo et metatarso, vel etiam in digito est, non opus est semper, vt totum membrum, digitus nimirum, pes vel manus, auferatur; sed sufficit saepe vt ossiculum tantum corruptum eximatur. Plura qui de hoc scire vult, euoluat celeberrimum HEISTERVM, PETITVM et PANDOLPHINVM cum notis MERK-
LINI.

§. 30.

Ad praeseruationem et curationem feliciorum multum facit, aer purus, temperatus, serenus, minime omnium frigidus, adfectui huic curando maxime aduersus. Cibi praebentur facilis concoctionis, mucilaginosi, boni succi, quo acrimonia temperetur, non acres: acidi vero salini, muriatici, fumo indurati vitentur. Potus quoque vitetur frigidus, acidus, austerus, non fermentatus, feculentus; concedatur potus Coffeè, Theè, ipsiusque vini, sed parum, si debilis sit concoctio. Motus mediocris tantum sit, si pars adfecta concedat. Somnus sufficiens admittatur, vt vires conseruentur, non tamen sit nimius. Affectus animi vehementiores, ira, tristitia, terror, metus arceantur quouis modo et animus sit tranquillus. Quae si obseruat aeger et ad ea, quae necessaria sunt, se promptum exhibet, meliora poterit sperare, et cum Deo morbum grauissimum superare.

F I N I S.

CLA-